PIERWSZA ŁAWKA · ZESTAW DZIAŁOWY · JĘZYK POLSKI · KLASA 1 LO I TECHNIKUM · ZAKRES PODSTAWOWY

Dział 3. Antyk: tragedia grecka

Teatr grecki i budowa tragedii; Sofokles Antygona (przekład Kazimierza Morawskiego) – konflikt racji, bohaterowie, chór; tragizm, fatum, hybris, wina tragiczna, ironia tragiczna, katharsis. Dziewięć kart: teoria z wzorcowymi odpowiedziami, ćwiczenia, zadania typu maturalnego, dwie kartkówki (A i B) i sprawdzian (A i B) – z kluczem i zasadami oceniania.

Karta	Temat	Zadania
1	**Antyk: tragedia grecka – najważniejsze wiadomości** Teoria w pigułce, wzorcowe odpowiedzi, rozgrzewka	4 zad. 13 pkt
2	**Antyk: tragedia grecka – ćwiczenia** Ćwiczę umiejętności z działu	6 zad. 23 pkt
3	**Antyk: tragedia grecka – zadania typu maturalnego** Polecenia i punktacja jak na maturze 2027	5 zad. 11 pkt
4	**Kartkówka 1: teatr grecki i budowa tragedii – grupa A** 15 minut · 8 pkt	4 zad. 8 pkt
5	**Kartkówka 1: teatr grecki i budowa tragedii – grupa B** 15 minut · 8 pkt	4 zad. 8 pkt
6	**Kartkówka 2: bohaterowie i konflikt racji – grupa A** 15 minut · 8 pkt	4 zad. 8 pkt
7	**Kartkówka 2: bohaterowie i konflikt racji – grupa B** 15 minut · 8 pkt	4 zad. 8 pkt
8	**Sprawdzian: Antyk: tragedia grecka – grupa A** 45 minut · 28 pkt	8 zad. 28 pkt
9	**Sprawdzian: Antyk: tragedia grecka – grupa B** 45 minut · 28 pkt	8 zad. 28 pkt

JAK KORZYSTAĆ Z ZESTAWU

- Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości z działu i pokazuje wzorcowe odpowiedzi z wyjaśnieniem – od niej warto zacząć.
- Karta 2 to ćwiczenia na tekstach, a karta 3 – zadania w formule matury 2027 (polecenia i punktacja jak w arkuszach CKE).
- Karty 4–7 to dwie kartkówki (po 15 minut), każda w grupach A i B. Karty 8–9 to sprawdzian (45 minut) w grupach A i B – te same typy zadań i ta sama punktacja, inne treści.
- Klucz na końcu zestawu zawiera odpowiedzi i zasady oceniania zadań otwartych w stylu CKE (co daje 1 pkt, a co 2 pkt).
- Osobny plik „Powtórka" zbiera najważniejsze pojęcia, lektury i konteksty, typowe błędy i test „Sprawdź się".

Materiał oryginalny. Podstawa programowa LO i technikum w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 1019). Wymagania: I.1.1, I.1.3, I.1.6, I.1.7, I.1.9, I.1.14, I.1.15, III.1.1, III.2.1, III.2.5. Pisownia według zasad od 1.01.2026. Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

PIERWSZA ŁAWKA

Antyk: tragedia grecka – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, wzorcowe odpowiedzi, rozgrzewka

KARTA 1/9

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 13 pkt

PRZYPOMNIJ SOBIE

- **Teatr grecki** narodził się z obrzędów ku czci **Dionizosa**; w Atenach tragedie wystawiano w konkursach podczas Wielkich Dionizji. Najwięksi tragicy: Ajschylos, **Sofokles** (V w. p.n.e.), Eurypides. Budowa teatru: **theatron** (widownia na zboczu), **orchestra** (okrągły plac dla chóru), **skene** (budynek w tle). Grali wyłącznie mężczyźni – w **maskach** i na **koturnach**; występowało najwyżej trzech aktorów (trzeciego wprowadził Sofokles) oraz chór.
- **Budowa tragedii: prolog** (przed wejściem chóru – w *Antygonie* rozmowa Antygony z Ismeną) → **parodos** (pieśń chóru na wejście) → **epejsodia** (części dialogowe, w których toczy się akcja) przedzielone **stasimonami** (pieśniami chóru) → **eksodos** (zakończenie – relacja posłańca i lament Kreona). **Chór** (w *Antygonie* – tebańscy starcy) komentuje wydarzenia, ocenia bohaterów, wyraża myśli moralne i opinię obywateli; jego przodownik rozmawia z postaciami.
- **Zasady tragedii antycznej: trzy jedności** – czasu (akcja w ciągu jednej doby), miejsca (*Antygona*: przed pałacem królewskim w Tebach), akcji (jeden wątek); **decorum** – styl wysoki, bohaterowie z rodów królewskich; **przemocy nie pokazuje się na scenie** – o śmierci bohaterów widzowie dowiadują się z relacji posłańca.

Pojęcie	Znaczenie	W *Antygonie*
tragizm	sytuacja bez dobrego wyjścia: bohater wybiera między równorzędnymi racjami, a każdy wybór prowadzi do klęski	Antygona – prawa boskie i rodzina albo prawo państwa; Kreon – porządek państwa albo prawa bogów i rodzina
fatum (Mojra)	nieodwracalne przeznaczenie	klątwa rodu Labdakidów, z którego pochodzą Edyp i jego dzieci
hybris	pycha, przekroczenie miary	Kreon stawia swoją wolę ponad prawa bogów; chór mówi też Antygonie wprost o „nadmiarze pychy zuchwałej”
wina tragiczna	błąd bohatera, który uruchamia katastrofę, choć bohater działa w imię jakiejś racji	upór Kreona, bezkompromisowość Antygony
ironia tragiczna	bohater mówi lub działa, nie wiedząc tego, co wie widz – jego słowa obracają się przeciw niemu	Kreon: „Wkrótce przejrzymy jaśniej od wróżbitów” – przejrzy dopiero po śmierci syna
katharsis	według Arystotelesa (*Poetyka*) oczyszczenie widza przez litość i trwogę	litość wobec Antygony i Kreona, trwoga przed losem

- **Fabuła *Antygony*** (lektura w całości): bracia Eteokles i Polinik zginęli w bratobójczym pojedynku – Polinik z Argiwami najechał Teby, Eteokles ich bronił. Nowy władca, **Kreon**, pozwala pochować tylko Eteoklesa; ciało Polinika ma leżeć „na pastwę ptakom", a nieposłusznym grozi kamienowanie. **Antygona** sypie na zwłoki brata garść ziemi; Ismena odmawia pomocy, a potem chce dzielić winę. Schwytaną Antygonę Kreon skazuje na zamknięcie żywcem w skalnym grobie. **Hajmon**, syn Kreona i narzeczony Antygony, broni jej na próżno. Wróżbita **Tyrezjasz** zapowiada nieszczęście; Kreon ustępuje – za późno: Antygona powiesiła się w grocie, Hajmon przebił się mieczem, a żona Kreona, **Eurydyka**, odebrała sobie życie.

	Antygona	Kreon
racja	prawa boskie – „wieczne", niepisane; obowiązek wobec zmarłego brata	prawo państwa (ukaz); zdrajca nie może być uczczony jak obrońca
słowa-klucze	„Współkochać przyszłam, nie współnienawidzić"	„Taka ma wola, a nie ścierpię nigdy, / By źli w nagrodzie wyprzedzili prawych"
cechy	odwaga, wierność, bezkompromisowość, duma	troska o ład w państwie, ale upór, pycha, gniew, nieufność
los	ginie, ale zyskuje chwałę	żyje, ale traci syna i żonę; uznaje swoją winę

- **Konteksty interpretacyjne:** filozof Hegel widział w *Antygonie* zderzenie **dwóch równorzędnych racji** – rodziny i państwa; dla wielu późniejszych czytelników Antygona jest symbolem sprzeciwu wobec niesprawiedliwego prawa. Chór na końcu formułuje przesłanie: „Nad szczęścia błysk, co złudą mar, / Najwyższy skarb rozumu dar". W wypracowaniu pamiętaj: *Antygona* to lektura czytana w całości – pomyłka w losach głównych bohaterów to **błąd kardynalny**.

PRZYKŁADY Z WYJAŚNIENIEM

Przykład 1. Wyjaśnij, na czym polega tragizm Antygony.
Antygona musi wybrać między prawem boskim i obowiązkiem wobec brata a prawem państwa. Jeśli pochowa Polinika, zginie z wyroku Kreona; jeśli nie pochowa, złamie „święte prawa boże" i zdradzi brata. Każdy wybór prowadzi do klęski – to sytuacja tragiczna.
Za co CKE daje punkt: za wskazanie **obu racji** i nieuchronności klęski; odpowiedź „bo umiera" to za mało.

Przykład 2. Wyjaśnij, na czym polega ironia tragiczna w słowach Kreona „Wkrótce przejrzymy jaśniej od wróżbitów".
Kreon, pewny swojej racji, zapowiada, że lepiej niż wróżbici przejrzy prawdę. Widz wie jednak, że to wróżbita Tyrezjasz ma rację, a Kreon jest zaślepiony. Kreon rzeczywiście „przejrzy" – ale dopiero po śmierci syna: „Przejrzałem biedny". Słowa obracają się przeciw niemu.
Jak myśleć: porównaj, co postać mówi, z tym, co wie widz i co stanie się później.

Przykład 3. Rozstrzygnij, czy Kreon jest bohaterem tragicznym. Uzasadnij odpowiedź.
Tak. Działa w imię racji – ładu w państwie i sprawiedliwości wobec zdrajcy – ale z pychy i uporu łamie prawa bogów i nie słucha rad (Hajmona, Tyrezjasza). Jego wybór prowadzi do klęski: traci syna i żonę. Na końcu rozpoznaje swoją winę: „Klnę moich myśli śmierciodajne winy".
Jak myśleć: bohater tragiczny nie musi być dobry – musi stać przed konfliktem racji i ponieść klęskę mimo działania w imię jakiejś wartości.

ZADANIA

Zadanie 1. Uzupełnij schemat budowy tragedii greckiej. Wybierz nazwy z ramki. ___ / 5 pkt

eksodos stasimony prolog epejsodia parodos

1. część przed wejściem chóru: _____
2. pierwsza pieśń chóru: _____
3. części dialogowe, w których toczy się akcja: _____
4. pieśni chóru między nimi: _____
5. zakończenie: _____

Zadanie 2. Przyporządkuj postaciom z *Antygony* ich role. Wpisz właściwą literę. ___ / 4 pkt

1. Ismena	a) żona Kreona
2. Hajmon	b) ślepy wróżbita
3. Tyrezjasz	c) siostra Antygony
4. Eurydyka	d) syn Kreona, narzeczony Antygony

1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____

Zadanie 3. Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.
Katharsis to według Arystotelesa ___ / 1 pkt

A. pycha bohatera, który przekracza miarę.
B. oczyszczenie widza przez litość i trwogę.
C. nieodwracalne przeznaczenie.
D. pieśń chóru kończąca tragedię.

Zadanie 4. Oceń prawdziwość zdań. Wpisz P (prawda) albo F (fałsz). ___ / 3 pkt

1. Tragedia grecka wyrosła z obrzędów ku czci Dionizosa.	**P**	**F**
2. W teatrze greckim kobiece role grały aktorki.	**P**	**F**
3. Śmierć bohaterów tragedii pokazywano zwykle na scenie.	**P**	**F**

PIERWSZA ŁAWKA

Antyk: tragedia grecka – ćwiczenia

KARTA 2/9

Ćwiczę umiejętności z działu

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 23 pkt

Zadanie 1. Przeczytaj fragment utworu i wykonaj zadania.

___ / 5 pkt

Antygona przed Kreonem

KREON
I śmiałaś wbrew tym stanowieniom działać?

ANTYGONA
Przecież nie Jowisz obwieścił to prawo,
Ni wola Diki podziemnych bóstw siostry,
Taka ród ludzki związała ustawą.
A nie mniemałam, by ukaz twój ostry
Tyle miał wagi i siły w człowieku,
Aby mógł łamać święte prawa boże,
Które są wieczne i trwają od wieku,
Że ich początku nikt zbadać nie może.
Ja więc nie chciałam ulęknąć się człeka
I za złamanie praw tych kiedyś bogom
Zdawać tam sprawę. Bom śmierci ja pewna
Nawet bez twego ukazu; a jeśli
Wcześniej śmierć przyjdzie, za zysk to poczytam.
Bo komu przyszło żyć wśród nieszczęść tylu,
Jakże by w śmierci zysku nie dopatrzył?
Tak więc nie mierzi mnie śmierci ta groźba,
Lecz mierziłoby mnie braterskie ciało
Niepogrzebane. Tak, śmierć mnie nie straszy,
A jeśli głupio działać ci się zdaję,
Niech mój nierozum za nierozum staje.

CHÓR
Krnąbrne po krnąbrnym dziewczyna ma ojcu
Obejście, grozie nie ustąpi łatwo.

Sofokles, *Antygona*, przeł. Kazimierz Morawski, fragment epejsodionu II (domena publiczna).

1.1. Nazwij prawo, na które powołuje się Antygona, i wyjaśnij, czym różni się ono od ukazu Kreona.

___ / 2 pkt

1.2. Wyjaśnij, dlaczego Antygona nie boi się śmierci. Podaj dwa powody.

___ / 2 pkt

1.3. Wyjaśnij, jak chór ocenia Antygonę w ostatniej kwestii fragmentu. ___ / 1 pkt

Zadanie 2. Przeczytaj fragment utworu i wykonaj zadania. ___ / 5 pkt

Pieśń o człowieku

Siła jest dziwów, lecz nad wszystkie sięga
Dziwy człowieka potęga.
Bo on prze śmiało poza sine morze,
Gdy toń się wzdyma i kłębi.
I z roku na rok swym lemieszem porze
Matkę-ziemicę do głębi.

Lotny ród ptaków i stepu zwierzęta
I dzieci fali usidla on w pęta,
Wszystko rozumem zwycięży.
Dzikiego zwierza z gór ściągnie na błonie,
Krnąbrny kark tura i grzywiaste konie
Ujarzmi w swojej uprzęży.

Wynalazł mowę i myśli dał skrzydła
I życie ujął w porządku prawidła,
Od mroźnych wichrów na deszcze i gromy
Zbudował sobie schroniska i domy,
Na wszystko z radą on gotów.
Lecz choćby śmiało patrzał w wiek daleki,
Choć ma na bóle i cierpienia leki.
Śmierci nie ujdzie on grotów.

A sił potęgę, które w duszy tleją,
Popchnie on zbrodni lub cnoty koleją;
Jeżeli prawa i bogów cześć wyzna.
To hołd mu odda ojczyzna;
A będzie jej wrogiem ten, który nie z bogiem
Na cześć i prawość się ciska.
Niechajby on sromu mi nie wniósł do domu.
Nie skalał mego ogniska.

Sofokles, *Antygona*, przeł. Kazimierz Morawski, stasimon I (pieśń chóru) (domena publiczna).

2.1. Wypisz trzy osiągnięcia człowieka wymienione przez chór. ___ / 2 pkt

2.2. Wyjaśnij, czego według chóru człowiek nie może pokonać. ___ / 1 pkt

2.3. Wyjaśnij, jak ostatnia strofa pieśni odnosi się do sporu Antygony z Kreonem. ___ / 2 pkt

Zadanie 3. Przyporządkuj racje bohaterom. Wpisz je do właściwej kolumny. ___ / 6 pkt

prawa boskie są wieczne i ważniejsze niż ukaz człowieka
wróg ojczyzny nie zasługuje na cześć nawet po śmierci
obowiązkiem wobec zmarłego brata jest pogrzeb
władca musi być konsekwentny, bo nieposłuszeństwo niszczy państwo
miłość jest ważniejsza niż nienawiść rodzina władcy nie może stać ponad prawem

Antygona	Kreon

Zadanie 4. Przyporządkuj elementom budowy tragedii odpowiednie części *Antygony*. Wpisz właściwą literę. ___ / 3 pkt

1. prolog
2. stasimon
3. eksodos

a) pieśń chóru o potędze człowieka: „Siła jest dziwów…”
b) rozmowa Antygony z Ismeną o ukazie Kreona
c) relacja posłańca o śmierci Hajmona i lament Kreona

1 ____ 2 ____ 3 ____

Zadanie 5. Wyjaśnij, na czym polega ironia tragiczna w słowach Kreona „Wkrótce przejrzymy jaśniej od wróżbitów”. Porównaj je z jego słowami z końca tragedii: „Przejrzałem biedny”. ___ / 2 pkt

Zadanie 6. Wyjaśnij, jakie uczucia może budzić u widza los Kreona na końcu tragedii i co mają one wspólnego z katharsis. ___ / 2 pkt

Podgląd • Pierwsza Ławka

Kartkówka 1: teatr grecki i budowa tragedii – grupa A

15 minut · 8 pkt

KARTA 4/9

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 8 pkt

Zadanie 1. Przyporządkuj nazwom części teatru greckiego ich opisy. Wpisz właściwą literę.

___ / 3 pkt

1. theatron
2. orchestra
3. skene

a) budynek w tle, za miejscem gry

b) widownia

c) okrągły plac, na którym występował chór

1 ____ 2 ____ 3 ____

Zadanie 2. Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Zasada jedności czasu oznacza, że

___ / 1 pkt

A. akcja rozgrywa się w ciągu jednej doby.

B. tragedia ma tylko jeden wątek.

C. wszystkie sceny dzieją się w jednym miejscu.

D. sztukę wystawia się raz w roku.

Zadanie 3. Wyjaśnij, dlaczego o śmierci Hajmona i Eurydyki widzowie *Antygony* dowiadują się z relacji posłańców.

___ / 2 pkt

Zadanie 4. Wyjaśnij pojęcie katharsis i podaj przykład sceny z *Antygony*, która może je wywołać.

___ / 2 pkt

Podgląd • Pierwsza Ławka

Sprawdzian: Antyk: tragedia grecka – grupa A

45 minut · 28 pkt

KARTA 8/9

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 28 pkt

Zadanie 1. Przeczytaj fragment utworu i wykonaj zadania.

___ / 5 pkt

Siostry

ISMENA
Biada! O rozważ, siostro, jak nam ojciec
Zginął wśród sromu i pośród niesławy,
Kiedy się jemu błędy ujawniły,
A on się targnął na własne swe oczy;
Żona i matka — dwuznaczne to miano —
Splecionym węzłem swe życie ukróca;
Wreszcie i bracia przy jednym dnia słońcu
Godzą na siebie i morderczą ręką
Jeden drugiemu śmierć srogą zadaje.
Zważ więc, że teraz i my pozostałe
Zginiemy marnie, jeżeli wbrew prawu
Złamiemy wolę i rozkaz tyrana.
Baczyć to trzeba, że my przecie słabe,
Do walk z mężczyzną niezdolne niewiasty;
Że nam ulegać silniejszym należy,
Tych słuchać, nawet i sroższych rozkazów;
Ja więc, błagając o wyrozumienie
Zmarłych, że muszę tak ulec przemocy,
Posłuszna będę władcom tego świata,
Bo próżny opór urąga rozwadze.

ANTYGONA
Ja ci nie każę niczego, ni, choćbyś
Pomóc mi chciała, wdzięczne by mi było,
Lecz stój przy twojej myśli, a ja tego
Pogrzebię sama, potem zginę z chlubą.
Niechaj się zbratam z mym kochanym w śmierci
Po świętej zbrodni; a dłużej mi zmarłym
Miłą być trzeba, niż ziemi mieszkańcom,
Bo tam zostanę na wieki; tymczasem
Ty tu znieważaj święte prawa bogów.

Sofokles, *Antygona*, przeł. Kazimierz Morawski, prolog (domena publiczna).

1.1. Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

___ / 1 pkt

1. Ismena przypomina siostrze nieszczęścia rodu Edypa.	**P**	**F**
2. Ismena uważa, że kobiety powinny walczyć z mężczyznami o swoje prawa.	**P**	**F**
3. Antygona zapowiada, że sama pogrzebie brata.	**P**	**F**

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Antyk: tragedia grecka – kartkówki, sprawdzian, powtórka – język polski, kl. 1 LO (zakres podstawowy)

Podgląd pokazał 10 z 30 stron. Pełna wersja: 30 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Antyk: tragedia grecka – najważniejsze wiadomości – 4 zadania, 13 pkt
- Karta 2: Antyk: tragedia grecka – ćwiczenia – 6 zadań, 23 pkt
- Karta 3: Antyk: tragedia grecka – zadania typu maturalnego – 5 zadań, 11 pkt
- Karta 4: Kartkówka 1: teatr grecki i budowa tragedii – grupa A – 4 zadania, 8 pkt
- Karta 5: Kartkówka 1: teatr grecki i budowa tragedii – grupa B – 4 zadania, 8 pkt
- Karta 6: Kartkówka 2: bohaterowie i konflikt racji – grupa A – 4 zadania, 8 pkt
- Karta 7: Kartkówka 2: bohaterowie i konflikt racji – grupa B – 4 zadania, 8 pkt
- Karta 8: Sprawdzian: Antyk: tragedia grecka – grupa A – 8 zadań, 28 pkt
- Karta 9: Sprawdzian: Antyk: tragedia grecka – grupa B – 8 zadań, 28 pkt Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości i pokazuje wzorcowe odpowiedzi z komentarzem.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail
pierwszalawka.pl/material/polski-liceum-klasa-1-dzial-03-antyk-tragedia-grecka